

Jarle Aarbakke (red.)

Veien til Norges arktiske universitet

RAVNETRYKK

Veien til Norges arktiske universitet

Jarle Aarbakke (red.)

Veien til Norges arktiske universitet

Ravnetrykk nr 35

Dette verk er lisensiert under en
[Creative Commons Navngivelse 3.0 Norge lisens](#).

Universitetsbiblioteket i Tromsø

9037 Tromsø, Norge

Tlf.: 77 64 40 00

E-post: postmottak@ub.uit.no

web: <http://uit.no/ub>

Universitetet i Tromsø – 2013

Forsidefoto: Kilian Munch/SMK

Grafisk utforming: Universitetsbiblioteket i Tromsø

ISBN 978-82-91378-41-1

ISSN 0804-4554

URL: <http://hdl.handle.net/10037/5239>

Innhold

Innhold.....	i
Forord.....	1
<i>Lasse Lønnum</i>	
Nordområdene og historien: tro, tvil og gjenstridighet.....	3
<i>Einar Niemi</i>	
Urfolksstemmer i nord: forsiktige optimister mellom juss og politikk.....	7
<i>Else Grete Broderstad</i>	
Tjen folket! Med UiT for god helse og det gode liv i nord	11
<i>Inger Njølstad</i>	
Mare Incognitum.....	15
<i>Lena Seuthe</i>	
Exit Nord-Norge: Om å være Jarl i en landsdel som kan forsvinne	19
<i>Kjell Arne Røvik</i>	
Hilsen til Jarle Aarbakke på 70-årsdagen	23
<i>Kristin Halvorsen</i>	
Takketale i forbindelse med æresdoktorat	25
<i>Jonas Gahr Støre</i>	
Veien til Norges arktiske universitet.....	33
<i>Jarle Aarbakke</i>	
Joik for Jarle.....	43
<i>Ande Somby</i>	

Forord

Lasse Lønnum

Norge fikk sitt første universitet i 1811. I dag har vi i alt åtte. I disse årene, på disse universitetene, har ingen rektor sittet lenger enn rektor Jarle Aarbakke ved Universitetet i Tromsø. Når hans rektorperiode er over 1. august 2013, har han vært rektor i 11 år og 7 måneder. Det er 4170 dager. I løpet av denne tida er UiTs omsetning tredoblet, studenttallet doblet og vi har fusjonert med to høyskoler.

Dette skriftet er utgitt i forbindelse med rektor Jarle Aarbakkes 70-årsdag 19. november 2012. Universitetssamfunnet æret jubilanten med fem forelesninger i et nesten fullsatt auditorium 1. I tillegg er en hilsen til jubilanten fra kunnskapsminister Kristin Halvorsen og talen helseminister Jonas Gahr Støre holdt da han ble kreert til æresdoktor 4. april 2013, trykt i dette skriftet.

Rektor Jarle Aarbakke deler også noen egne betraktninger med oss. De handler om premissene for regjeringens nordområdesatsing, de to fusjonene mellom UiT og Høgskolen i Tromsø og Høgskolen i Finnmark, og om det å lede – og det å bli ledet – ved et universitet. Dette er sentrale overskrifter for Aarbakkes virke som rektor, men langt fra dekkende for hans lange, formidable innsats for og ved Universitetet i Tromsø.

Tromsø, 26. juni 2013

Nordområdene og historien: tro, tvil og gjenstridighet

Einar Niemi

I norsk politikk og forvaltning er det knapt noen ord som er mer i bruk i dag enn «nordområdene» og «nordområdepolitikk». Og dagens jublant, Jarle, ble som rektor ved vårt universitet tillagt en viktig rolle i den store vendingen av feltet like fra starten av. Det var selvsagt ikke tilfeldig at det var nettopp i dette auditoriet at regjeringens nordområdesatsing ble lansert, av Jonas Gahr Støre for sju år siden, med Jarle som vert.

Men i likhet med en rekke andre politikkområder og samfunnsspørsmål opereres det gjerne med ganske trange tidshorisonter, som om en slags «historiens slutt» har inntrådt og «alt» har tatt til i vår egen tid. Det er sjølsagt ikke slik. Det finnes lange historiske linjer som slett ikke er uten relevans for de store utfordringene i dagens nordområdesatsing. Historien gjentar seg ikke, og selv en historiker kan nok av og til tvile på at man lærer av historien. Men som en av mine professorer fra studietida på Blindern sa det: «Er det egentlig noe annet man kan lære av?»

Interessen for nordområdene er således ikke noe nytt. Her finnes lange historiske linjer tuftet på bestemte forestillinger som er kontrasterende og sammensatte, også med rom for både tro, tvil og reservasjon. Det er i hovedsak tre grunnleggende forestillinger som har gjort seg gjeldende.

Den ene er pessimistisk, med linjer like tilbake til den klassiske litteraturens bilder av de innfødte «barbarer» nordfor grensene for høykulturene, «hinsides nordenvinden», i Ultima Thule. Sentralt i denne forestillingen er et svermeri for «den edle ville», urbefolkningen, som nærmest barnslig uskyldrene, men med nedarvede overlevelses- og tilpasningsevner som naturmennesker. Og det var heller tvilsomt at her fantes grobunn for “kultur” og “sivilisasjon”. Dette var et kuldens og mørkets land, et mytisk og magisk område hvor åndeverdenen og menneskeverdenen aldri var langt fra hverandre, en verden der ting gjerne var omvendt i forhold til det man var vant til i sør, en «mundus invertus», der f.eks. slike uhørte ting fant sted som at kvinner deltok med mennene på jakt og fangst, ja var ikke folk her egentlig nærmest hybride og antropomorfe vesener? De kunne i alle fall verken disiplineres eller siviliseres, og nordområdene kunne umulig integreres – de var mest egnet for kortsiktig utnyttelse, for ekspedisjoner og for eventyrlystne.

Den andre forestillingen er den motsatte, en optimistisk forestilling, selv om den også kan bære i seg elementer av eksotisme. Det er selvsagt de rike naturressursene som i hovedsak har ligget til grunn for dette bildet,

men også idémessig tankegods med mytiske elementer. Jobs bok har den mystiske setningen «I Norden finnes gullet», med det finske folkepos Kalevalas beskrivelse av Sampos gullrike Pohjola i det ytterste nord som en parallell, også nedfelt i det gamle finske uttrykket «Ved Ishavet skjærer man gull med trekniv». I tidlig ny tid utviklet den götistiske historieskolen en storslaget idé ikke bare om Nordens rikdommer, men også om et folkens urhjem i nord, et «vagina gentibus», som et sted der en gang i tiden en av Israels tapte stammer hadde funnet sitt hjem og som siden hadde gitt muligheter for dynamisk samfunnsdannelse. Åpningen av de russiske handelsmarkedene ved Kvitsjøen i tidlig ny tid og drømmen om Nordostpassasjen som ble tent samtidig, bidro til disse optimistiske bildene, i likhet med den dansk-norske satsningen på Ishavets ressurser, definert som «vårt hav», «mare nostrum». Dette optimistiske bildet ble ytterligere utviklet gjennom 1800-tallets ekspansjon innen fiske, fangst, bondekolonisering og ikke minst gruvedrift. Nordkalotten ble «framtidlandet» og «Nordens Amerika», en dynamisk frontier i klassisk forstand. Og fra slutten av 1800-tallet og fram til mellomkrigsåra bidro norsk «ishavsimperialisisme» og forskningsekspedisjoner til at havområdene ikke lenger var et «terra incognita» og et «terra nullius», men nettopp en ny frontier, med nærmest ubegrensede muligheter – et «terra infinite» med tumleplass både for politikk og forskning, gjerne hånd i hånd. Fra norsk og vestlig hold ble for øvrig nordområdepolitikken også legitimert ved grensepostmetaforer: Området utgjorde en grensepost mellom europeisk sivilisasjon og rettsorden på den ene siden og asiatisk og russisk despoti og kaos på den andre siden.

Men her finnes også en tredje, lang historisk linje i forestillingene om nordområdene, en reservasjon og et forbehold eller en økologisk betenkelighet, om vi bruker vår egen tids terminologi. La meg vise til den store svenske botanikeren Carl von Linnés nedtegnelser som eksempel, basert på hans store lapplandsreise i 1732. På den ene siden fant han en overdådig rik natur som ga nytt livsgrunnlag for stadig flere mennesker som flyttet nordover. Men han fant også at dess lenger nord han kom, dess mer sårbar var naturen, ja den balanserte på en knivsegg mellom overdådighet og tomhet. Innflytterne hadde ikke sett denne balansen, slik samene hadde gjort. Avsvidde skoger og forurensing og sykdommer ved gruvene var resultater, et «Lapplands helvete». Svermeriet for «den edle ville» fantes også hos Linné, men han kunne konstatere at «den lykkelige lapp, som i verdens yttersta hörn ... lever väl, nöjd och oskyldsfull», hadde lært seg naturtilpasning, i motsetning til nykommerne i deres blinde hunger etter viltet, fisken, skogen, jorda og malmen. Han spådde at naturen med sin strenge orden ville kunne slå tilbake, og at her kunne komme til å inntreffe en guddommelig hevning, en «divina nemesis».

Det er ikke vanskelig å se at disse tre forestillingene om nordområdene fortsatt har aktualitet. Men i denne sammenheng er det enda et historisk forhold som må trekkes inn i disse lange historiske linjene, nemlig diko-

tomien mellom kreftene utenfra og kreftene innenfra, mellom de sentrifugale og de sentripetale drivkrefter. For det har ikke vært lett å integrere nordområdene. Det har ikke manglet på tiltak for å innlemme områdene fullt ut, ved misjon og bosetting og krig, gjennom statsbygging, nasjonsbygging, velferdsstatsbygging, regionalisering og minoritetspolitikk. Men til tross for at grensene ble sikret og området institusjonelt innlemmet, har en nordlig gjenstridighet gjort seg gjeldende, som har funnet næring i særegne etniske og religiøse trekk, i seiglivede elementer av husholdsøkonomisk tenkning, i de regionalistiske strømninger, ja i væremåten og kulturen, som snart fikk sine egne stereotype bilder av nordlendingen, men som kanskje også har påvirket egenoppfatninger – der vi kanskje av og til er blitt mer katolsk enn paven, der vi har levd opp til de stereotype forventningene. Gjenstridigheten gjaldt også mistenkeliggjøring av utenfra-kreftenes motiver: Var målsettingen kortsiktig gevinst eller langsiktig samfunnsbygging? Var det kolonialismens spøkelse man ante eller stats-samfunnets solidaritet?

Denne gjenstridigheten har fått mange utslag også i vår egen tid, for eksempel i forestillinger om at vi fortsatt er som umodne barn som ikke setter pris på hjelp utenfra, men som samtidig lar oss klientifisere og ikke makter å forvalte verdiskapingspotensialet rett utenfor stueveggen. Hvem husker ikke en viss politisk partileders karakteristikk av finnmarkingene for en del år tilbake: De var ikke bare som utakknemlige barn, men også som glefsende hunder: Når man velmenende rakk hånden ut til dem, beit de den av.

Og her er vi ved den siste historiske dimensjonen jeg skal trekke fram med aktualitet for dagens problemstillinger omkring regional integrasjon, nemlig de interne sentripetale kreftene. På den ene siden har nordnorsk gjenstridighet helt siden oppkomsten av en nordnorsk landsdelsbevissthet fra slutten av 1800-tallet hatt brodd mot sør – fienden har alltid vært i sør. Men her har også vært interne fiendebilder i landsdelen, ledsaget av lokale og regionale hierarkier og av gjensidig mistenksomhet og av forestillinger om utkantenes kamp mot suget fra landsdelens egne sentra, ikke minst fra den stadig forvokste og sjøløppnevnte «landsdels hovedstaden» Tromsø med sin ubendige appetitt. Som hammerfestkomponisten Ole Olsen skrev til en venn midt under den første fasen av den nordnorske regionalismen tidlig på 1900-tallet: Som finnmarking var det ikke enkelt å bli lyttet til, ja her var «en rangens væsensforskjell» mellom finnmarkingene og de som slår seg på brystet og kaller seg de «ægte nordlændinger», og de verste av den siste kategorien var ifølge Olsen faktisk ikke tromsøværingene, men helgelendingene i den aller sørligste periferi av landsdelen.

På 1990-tallet begynte Nord-Norge-bildene å slå sprekker, etter at Nord-Norge på 1970- og 80-tallet hadde opplevd sin storhetstid som identitetsregion. Som historikerne ved Universitetet i Tromsø alt på 1990-tallet kun-

ne observere, gjorde det seg nå gjeldende institusjonelle og politiske forvitringstendenser i landsdelen. Den sterkt landsdelsrelaterte regionbyggingen møtte motvind overalt, ja landsdelen syntes i ferd med å forsvinne. Her slipper jeg denne problemstillingen og sender den videre til kollega Kjell Arne Røvik og hans foredrag seinere i dag.

Men det er kanskje reminisenser nettopp av denne gjenstridigheten som også dagens jublant i egenskap av nordområde- og universitetsbygger ikke har kunnet unngå å merke i det siste, enten nå gjenstridigheten har gjort seg gjeldende i Harstad eller i Alta i striden om universitetsekspansjon og høgskoleintegrasjon.

Urfolksstemmer i nord: forsiktige optimister mellom juss og politikk

Else Grete Broderstad

Med et statsvitenskapelig ståsted og politikk som fagfelt vil jeg først plassere urfolksstemmene i spenningsfeltet mellom juss og politikk. Hvorvidt vi har grunn til å være optimister, handler ikke minst om nasjonal kontekst. En alvorlig påminnelse er situasjonen for den russiske paraplyorganisasjonen for nordlige urfolk, RAIPON, og det russiske justisdepartementet som vil frata dem noe så grunnleggende som organisasjonsretten. Desto viktigere blir den samlede innsats for å høyne kompetansenivået på urfolksspørsmål nasjonalt og internasjonalt.

Derfor, for det andre, vil jeg peke på det samfunnsansvar Universitetet i Tromsø har tatt og må ta når det gjelder høyere utdanning og forskningsinnsatsninger som omhandler de mange ulike urfolksforhold. Hvilke prioriteringer universitetet gjør, vil ha stor betydning for hele dette forsknings- og utdanningsfeltet.

Samene har, i likhet med andre nordlige urfolk, tatt i bruk sine politiske deltakerrettigheter. Resultatet her hjemme er anerkjennelse både i folkerettslig forstand og i nasjonal lovgivning og politikk. Det handler om politikkens og jussens rolle i den samiske rettighetskampen. Det handler om hvordan vi forstår forholdet mellom demokrati og rett og de ulike tilfellene av rettsliggjøring av samiske interesser. Makt- og demokratiutredningen fra 2003 konkluderer med at det er en tendens til at stadig flere samfunnsområder underlegges en rettslig regulering.

På ulike områder gis borgerne rettigheter til bestemte tjenester og ytelser fra det offentlige. Utviklingen settes i sammenheng med at staten binder seg til et økende antall internasjonale juridiske traktater, bl.a. EØS-avtalen og ulike menneskerettighetskonvensjoner.

Som ett av mange bruker maktutredningene det samiske rettighetsbildet som eksempel på at ikke-folkevalgte juridiske ekspertorganer i inn- og utland øker sin betydning. Men liberalt demokrati handler også om at det etableres et mulighetsrom for politisk deltakelse og videreutvikling av demokrati som styreform. Det er i og for seg ingen tvil om at rettsliggjøringsprosessen har gitt samiske organer – Sametinget – et større handlingsrom. Dette har da også vært ett av siktemålene. Hvordan man vurderer denne utviklingen, avhenger om man mener den gamle maktbalansen mellom samisk og ikke-samisk var den riktige, eller om man mener at denne var grunn-

leggende urettferdig. Jeg mener det siste er tilfelle. Økt rettslig-gjøring har vært et nødvendig virkemiddel både for å sikre samers like-verdige stilling på individuell basis, men også for å sikre likestilte demokratiske innflytelseskanaler.

Rettighetsutviklingen angår mer eller mindre alle i nord, og gjennom de etablerte politiske ordninger kan argumenter og saklig tyngde i rettighetskravene avveies. Konsultasjonsordningen mellom sameting og regjering bærer bud om dette. Men uansett hvem som utøver makt, er det grenser for politikk. Det dreier seg om rammer for maktutøvelse og hvilken rettslig beskyttelse borgerne har mot myndighetsinngripen. At rettighetshavere kan oppnå gjennomslag for sine interesser gjennom en juridisk istedenfor en politisk prosess, er ikke nødvendigvis demokratisk bekymringsfullt.

Parallelt med en politisk og rettslig anerkjennelse på mange samfunnsområder, skjer det også mye på den såkalte urfolksforskningens front.

Det er all mulig grunn til å poengtere at samisk forskning og utdanning er en av universitetets merkevarer. Árdna, vårt samiske kulturhus, synliggjør dette på en flott måte. Sagt med rektor Jarle sine egne ord: Det er helt klart at UiT skal ha ambisjoner om satsning på samisk forskning og undervisning. Forskningsfeltet har vært en viktig del av universitetets virksomhet siden dag en, de første 20 årene båret fram av pionerer og langt færre fagmiljø enn i dag. Da universitetet i 2002 fikk det nasjonale ansvar for samisk forskning og utdanning, hadde stortingskomiteen oppdaga at denne forskninga favner vidt og bredt. Den var og er godt forankra i nord, lenge før nordområdene kom på moten.

Så uten akademias innsats ville ting sett annerledes ut. De internasjonale forpliktelsene fungerte ikke bare som et viktig bakteppe, men også som en driver på det samepolitiske feltet.

Som en illustrasjon ble Erica Irene Daes utnevnt til æresdoktor ved UiT i 2003 for sin innsats med å fremme grunnleggende menneskerettigheter og for sitt arbeid med nye internasjonale standarder for urfolksrettigheter.

Men folkerettslige standarder må implementeres i nasjonal rett og politikk. Det lokale og globale møtes i en felles urfolksdiskurs som igjen skal bryne seg på statlig politikk og internrettslige forhold. Vår felles samisk-norske erfaring er at folkeretten er et premiss for rettsutvikling og politiske nyvinninger. Det gjelder ikke overalt i verden.

Derfor trenger vi forskning om andre urfolksforhold. Et eksempel var et prosjekt på Atlanterhavskysten av Nicaragua som blant annet handla om urfolks ressursforvaltning og kapasitetsbygging. I den anledning leda rektor Jarle en delegasjon i 2004, som besøkte Rama Cay, hjemstedet til Ramaindianerne. I et møte med de lokale lederne ble delegasjonen infor-

mert om prosessene med hvordan avgrensninger av landområder og kartlegginger skjer. Til tross for svært forskjellige virkeligheter, rettslige forhold og vilkår for politikktøvelse, leder slike problemstillinger oss rett tilbake i vår hjemlige og nordlige setting.

I nord skjer det som den kjente eksperten på arktiske forhold, professor Oran Young, karakteriserer som grunnleggende tilstandsendringer – *state changes*. Én var slutten av den kalde krigen og Sovjetunionens fall, som innleda et politisk tøvær med samarbeidsprosesser. Arktisk råd, der urfolk fikk status som permanente deltakere, så dagens lys i 1996. Han hevder videre at vi nå er inne i en ny fase med tilstandsendring. Arktiske og ikke-arktiske nasjonalstater, overnasjonale organer som EU, forskning, miljø- og industri – alle presenterer egne arktiske eller nordlige strategier for å posisjonere seg i forhold til de pågående debatter om følgene av global oppvarming, om lettere tilgang til arktiske ressurser og utsikter til økte olje- og gassaktiviteter, gruvedrift og annen industriell virksomhet.

Ikke bare som grunnlag for utforming av politikk, men også som grunnlag for kunnskapsutvikling, er det viktig å være seg bevisst disse ulike perspektiver på og visjoner for nordområdene.

Hvilke erfaringer gjør urfolk seg i møtet med industri – slike spørsmål er disse opptatt av. Rektor Jarle møter urfolksledere fra den nordlige delen av Saskatchewan i forbindelse med et pågående samarbeid Samisk senter har med *Centre for Northern Governance and Development*. Slik bidrar UiT til urfolk-til-urfolksamarbeid ved å være en internasjonal møteplass. Et annet bidrag er «The Tromsø Master Programme in Indigenous Studies».

Har vi så grunn til å være optimister når vi ser hva vi kan vente oss av konkurranse om landområder? Ulike urfolkserfaringer og rettslige rammeverk gir ulike svar. Men en erfaring deles: Betydninga av å være politiske aktører på de arenaene som oppstår som en følge av tilstandsendringene, er avgjørende.

Hvordan urfolk deltar i *policy-shaping* og *policy-making* påvirker ikke bare urfolks egen rettsutvikling, men også mulighetsrommet til myndigheter og industri.

Fra et forsknings- og utdanningsstæsted er derfor komparative analyser påkrevd, og de vil gripe direkte inn i grunnleggende betingelser for videreutvikling av nordlige urfolkssamfunn og kulturer, det være seg rettsstyrings- og miljøforhold eller ressursforvaltning og levekår.

Og for oss blir spørsmålet: Hvordan kan vi ved verdens nordligste universitet være en motor i denne kunnskapsoppbygginga?

Tjen folket! Med UiT for god helse og det gode liv i nord

Inger Njølstad

I dag er det du som feires i dette lokalet, og det er en stor ære og glede å få delta. Mange her tenker nok på deg som nordområde-rektoren – men din historie ved UiT går lengre tilbake enn som så. Du kom hit første gang i 1976, og derfor vil jeg også si litt om din rolle i og for utviklingen fra Fagområdet medisin til Det helsevitenskapelige fakultet.

Rolf Jacobsens berømte dikt passer godt når temaet er Universitetet i Tromsø. UiT ble til i motvind! Og den vinden var sterk og kom fra mange kanter.

Utdanning av leger ble en spydspiss for universitetstanken, båret fram av entusiaster med gode og tallfestede argumenter om geografiske ulikheter i helsetilstand og helsetilbud. De to etablerte medisinske miljøene, særlig i Oslo, var mot og kunne til nød gå med på et tredje medisinsk fakultet – i Trondheim. Legeforeningen ville ha utbygging i Oslo, slik at legene etter hvert kunne diffundere nordover når det ble fullt sørpå. Helsedirektøren sa at det ikke var nok pasienter og sykdommer her, med god støtte fra Harstad Tidende, som skrev: «Vi må bare akseptere at våre sykdommer er temmelig ordinære og ikke egnet til å bibringe vordende leger noen særlig innsikt i skrøpelighet og hvordan denne kan overvinnnes.»

Ifølge skeptikerne la den medisinske studieplan – populært kalt den lille halvørde – (ved det røde universitetet) planen for et medisinstudium som egentlig var «sosiologi med førstehjelpskurs» som utdannet folk til «barfotleger» à la Kina.

Paradoksalt nok rendyrker vi dette konseptet i det reviderte studieopp-
legget på medisin som startet i høst: Våre studenter skal først og fremst lære om de vanlige og de farlige tilstandene, som de må kunne håndtere adekvat. Og denne gang ser man i Oslo og Bergen med stor interesse mot nord. Og medisinstudentene i Bergen forlanger nå å få like god utdanning i førstehjelp som det studentene i Tromsø har fått i mange år.

Rekruttering av helsepersonell var altså et viktig argument for å etablere UiT, men har vi lyktes? På de første 11 legekull var 82 % av dem som kom fra Nord-Norge, fremdeles her 6-10 år seinere, men bare 37 % av dem som opprinnelig kom fra Sør-Norge. En lignende tendens så man på 1990-tallet. Og ikke minst – bare 7 % av dem som ble utdannet i Oslo, arbeidet i Nord-Norge 2-7 år etter eksamen. Omsatt i tall, må det utdannes mer enn

1300 studenter i Oslo, men færre enn 200 i Tromsø, for å skaffe 100 leger til Nord-Norge. Snakk om diffusjon!

90 % av de snaut 100 tannlegene som hittil har tatt eksamen her, arbeider i Nord-Norge. Og slik kan vi ta utdanning for utdanning. Vi ser også at desentraliserte utdanningstilbud gir ungdom og godt voksne mulighet til å studere hjemmefra, og utdanningene fungerer godt som tiltak for stabilisering og kompetanseheving i distriktshelsetjenesten. I år fikk vi mer enn 250 søkere til 70 studieplasser ved desentralisert sykepleierutdanning.

Jarle – som dekan fikk du æren av å ta i bruk MH-bygget i 1992, tuftet på ideen om bedre samhandling i helsetjenesten, hele 20 år før Samhandlingsreformen. Det var et samboerskap mellom avdeling for helsefag ved høyskolen og det medisinske fakultet, der vi snart opplevde samlivsproblemer grunnet ulik kultur og bakgrunn – akkurat slike erfaringer som andre par opplever. Som rektor sørget du seinere for at vi ble lovformelig gift i 2009. Selv om noen oppfattet dette som et tvangsekteskap, har det vært utrolig spennende og lærerikt. Vi har fått til nyskapende samarbeid på tvers av utdanningene, og er i gang med felles studie- og profesjonsforberedende emne for alle de 750 førsteårsstudentene på våre 10 profesjonsutdanninger.

På utdanningsfronten har du vært en pådriver for ekspansjon. Som dekan svarte du øyeblikkelig ja til departementets tilbud om flere studieplasser i medisin på 1990-tallet – til mye støy innad på fakultetet. Men du tok ansvar og ledet selv utredningsarbeidet om hvordan vi kunne få det til. Du har gått i bresjen for farmasistudiet, for odontologistudiet og for bedre forskerutdanning ved hjelp av forskerskoler. Fakultetet har nå est ut til 3000 studenter og 1000 ansatte, og vi kjenner trangboddheten på kroppen. Da passer det godt at det nye mottoet for Helsefak er *Nært i nord!*

Forskning var en viktig del av det opprinnelige samfunnsoppdraget. Hjerter- og karsykdommer pekte seg straks ut som særdeles landsdelsrelevant og involverte snart alle de tre instituttene på fagområdet medisin. Allerede i 1973 tok Arne Nordøy initiativ til en stor hjerte- og karundersøkelse i Tromsø, samtidig som vi fikk en tilsvarende undersøkelse i Finnmark, i samarbeid med og ledet av Statens skjermbildefotografering (senere Statens helseundersøkelser). Dødeligheten av hjerte- og karsykdom i Finnmark var den gang skyhøy og lå 50 % over landsgjennomsnittet. Men hva betyr egentlig den slags statistikk for den enkelte?

Bedre enn tall illustrerer dette utsagnet fra en deltaker i Finnmarksundersøkelsen nettopp dette: «Vi er elleve søsken. Ti har angina. Fem er døde av det. Jeg er nest yngst. Har ennå ikke angina.» Jeg tror at nærheten mellom forskningen og det folk lider av er en viktig forklaring på hvorfor frammøtet til befolkningsundersøkelsene i Finnmark og i Tromsø har vært eksepsjonelt godt. Mange begrunner SIN deltakelse i forskning nettopp med ønsket om å bidra til å oppklare hvorfor man er så utsatt i nord. Så kan

man spørre om UiT faktisk bidrar til det gode liv i nord når resultatet av forskningen kan være at livets goder – slike som kokekaffe og røyk – blir utpekt som såkalte risikofaktorer for sykdom. Ja – det å frambringe forskningsbasert kunnskap gir folk mulighet til å ta informerte valg om egen livsstil, men viser samtidig at livsstil formes gjennom sosiale relasjoner. Her vist med et eksempel fra Tromsø 6 om røykevaner i forhold til utdanningslengde. UiT kan ikke skape det gode liv – men frambringe kunnskap som samfunnet og enkeltpersoner kan bruke i sitt arbeid for utjevne sosiale forskjeller og skape gode levekår.

Jarle – i egenskap av fagperson som farmakolog har du selv tråkket opp nye spor, som da du ledet arbeidet som førte fram til NOU:1998 *Om alternativ medisin*. Viktig for folk flest, men et ukjent felt for mange leger, et felt de heller ikke ville ta i med ildtang på den tida.

Det gleder nok ditt farmakologhjerte at mye av forskningen ved Helsefak omhandler legemidler og næringsstoffer som er uinteressant for den internasjonale legemiddelindustrien, men viktig for folkehelsen. Vaksineforskning og antibiotikaresistens, og dessuten olje fra fisk og sel, B-vitamin og D-vitamin i forhold til hjertesykdom, diabetes, kreft og overvekt, er noen av temaene.

Og i disse dager, når UiT med brask og bram lanserer kjønnspektiv i forskningen som et helt nytt tiltak – hvem andre enn Jarle Aarbakke har vist veg her også. Kjønnsforskjeller i legemiddelmetabolismen hos folk, og ikke minst – kjønnsforskjeller i alkoholmetabolismen hos rotter – slå den!

Jarle – du har gjort mye for utviklingen av helsefakultetet ved UiT. Men ett område gjenstår: simulering, rettsgenetikk, biobankvirksomhet, moderne pedagogikk – vi trenger mer plass. Vi nærmer oss 2013, men ennå er ikke spaden satt i jorda for MH2!

Derfor lanserer vi et provisorietiltak som vi må regne med vil bestå i 40 år, slik som tidligere provisorier ved UiT. Det er basert på nordnorsk byggetradisjon, er billig, raskt få på plass, i tråd med mottoet *Nært i nord*, og ikke minst – et som du vil rekke å innvie før din rektorperiode går ut:

En leir som denne på campus, med 15 lavvoer av god kvalitet tett i tett! Kjempemulighet for lavvo-dialog!

Nesten 100 år er gått siden grosserer Meyer i Mo i Rana lanserte tanken om et eget universitet i Nord-Norge for å få stabil arbeidskraft og folk som har lyst til å være her.

Etter 40 års virksomhet med Universitetet i Tromsø tror jeg vi har rett til å si – ja, vi har tjent folket – ja, vi er *Nært i nord*.

Mare Incognitum

Lena Seuthe

Du kjenner ikke meg, og det lille jeg vet om deg, er gjennom mediene og den daglige småpraten i korridorene på instituttet.

Så hvorfor står jeg her?

Jeg står her fordi jeg er en del av den generasjonen nordområdesatsingen ved Universitetet i Tromsø har resultert i, og er dermed – i den videste forstanden av ordet – ett av dine mange barn.

Det var polarforskning jeg ble spurt om å snakke om her i dag.

Polarforskning er et vidt felt, og som marinbiolog tar jeg meg derfor friheten til å konsentrere meg om det jeg vet mest om: havet og dets beboere.

Med havet som tema er vi samtidig på mange måter ved kjernen av – i hvert fall – arktisk forskning. Dette fordi det sentrale Arktis er HAV omgitt av land. Med det er Arktis grunnleggende forskjellig fra Antarktis, som er et kontinent omgitt av hav.

Vi må minne oss på at noe så grunnleggende som denne forskjellen i topografien av klodens polarregioner er relativt ny kunnskap. På 1800-tallet var det fortsatt uvisst om Nordpolen var dekket av land.

Da Fridtjof Nansen planla Fram-ekspedisjonen, resonnererte han ut fra vrakrester fra det amerikanske skipet *Jeanette*, som hadde sunket utenfor kysten av Sibir og ble funnet noen år senere ved sørvestkysten av Grønland. Han fant ut at det sentrale Arktis måtte bestå av store havområder, og at havstrømmene på tvers av polhavet var ansvarlig for forflytningen av *Jeanettes* vrakrester. Ideen om at Arktis i all hovedsak besto av store havområder, var født.

Den første Fram-ekspedisjonen fra 1893 til 1896 ble på mange måter Norges steg inn i polarforskninga og det store gjennombrudd. Ekspedisjonen resulterte i flere tusen sider med observasjoner, målinger og prosessbeskrivelser av den arktiske atmosfæren, hydrosfæren, lithosfæren og biosfæren. Med dette leverte Fram-ekspedisjonen den første helhetlige, vitenskapelige beskrivelsen av det arktiske system – og la med dette grunnlaget for vår moderne forståelse av Polhavet.

Ikke bare beviste Fram-ekspedisjonen at Nordpolen er dekket av et fire kilometer tykt vannlag, men påviste også varmt atlantisk vann langt inn i

polbassenget. Som Nansen påpekte og som vi fortsatt er opptatt av i dag, er Polhavet og Arktis generelt ikke en isolert region frakoblet resten av verden, men tvert imot et sentralt ledd i den globale havsirkulasjonen og har derfor stor påvirkning på klimaet.

Store mengder varmt atlantisk vann blir fraktet med Golfstrømmen fra subtropene på tvers over Atlanterhavet langs norskekysten og inn i Arktis. Til sammenlikning er innstrømningen av varmt atlantisk vann til Arktis 20 til 30 ganger større enn for eksempel den totale vanntransporten fra Amazonas.

Denne enorme varmetransporten er en av de viktigste drivkreftene for mange fysiske, kjemiske og biologiske prosesser i Arktis. Uten forståelse av hva som styrer innstrømninga av atlantisk vann til arktiske områder, kan vi ikke forstå hvordan disse prosessene fungerer og blir påvirket av miljøendringer. Med denne essensielle havstrømmen rett utenfor døra har Norge et spesielt ansvar for å forske på og overvåke havområdene sine, som vesentlig påvirker klimaet i Polhavet. Dette har blitt enda viktigere i en tidsalder med store klimaforandringer i nord.

Jeg er ikke så gammel, men bare i løpet av min begrensede fartstid i Arktis er jeg blitt vitne til enorme forandringer. Den tykke flerårsisen som forskningsfartøylene våre måtte bryte seg igjennom i begynnelsen av dette århundret, finnes nesten ikke lenger. I år har utbredelsen av den arktiske havisen nådd et nytt minimum, og sommerisen virker dermed til å forsvinne fortere enn våre mest dystre modellprognoser hadde forutsagt.

Ved Institutt for arktisk og marin biologi forsøker vi å forstå hvordan smeltende havis og økende vanntemperaturer påvirker arktiske næringsnett. Havis som smelter, tilfører havet store mengder ferskvann, som har lavere tetthet og legger seg som et stabilt lag på havoverflaten. Dette ferskvannslaget påvirker hvordan livsviktige næringsalter blir fordelt i vannsøylen og tilgjengeliggjort for mikroskopisk små alger, som danner selve grunnlaget for alt liv i havet. Økende vanntemperaturer påvirker alle organismer i hvor fort de kan vokse og trives i havet. Forskning viser at smeltende havis og økende vanntemperaturer kommer mange steder i Arktis til å forandre det marine næringsnettets vesentlig.

Det minkende isdekket har ført til at kapitalsterke krefter trenger inn i Arktis, og verdenssamfunnet retter øynene mot nord. Det er flere utfordringer knyttet til et isfritt Polhav om sommeren: Hvordan kommer det til å påvirke det globale klimaet? Hvordan blir CO₂-balansen mellom hav og atmosfære? Hvordan kommer det arktiske næringsnettets til å reagere på økt forurensing i kjølvannet av økt skipstrafikk og oljeutvinning? Og kan vi forvente økt marin produksjon i et fremtidig varmere Polhav? Eller tvert imot: Må vi bekymre oss for våre fiskebestander i Barentshavet?

Å svare på disse spørsmål er utfordrende fordi næringsnett er komplekse organisasjoner, som denne figuren av et forenklet arktisk marint næringsnett viser. Hver brikke er en fremtredende art som står i forbindelse med andre arter gjennom et mangfold av forskjellige relasjoner. Hver art og hver relasjon blir på ulike måter påvirket av det fysisk-kjemiske miljøet de lever i. Å forutsi hvordan slike komplekse systemer kommer til å reagere på miljøforandringer, er derfor en utfordrende oppgave som forutsetter mye basiskunnskap om forskjellige arter og deres avhengighet av ulike miljøforhold.

Ingen forskningsgruppe klarer derfor å svare på så pass krevende spørsmål alene. For oss som jobber innenfor arktisk systemøkologi ved Universitetet i Tromsø, er det derfor en stor fordel å finne et bredt fagmiljø for samarbeid i og utenfor byen. ARCTOS forskernettverk, og i de seinere år Framsentret, har åpnet for intensivt samarbeid mellom UiT, Norsk Polarinstittutt, Havforskningsinstituttet, AkvaplanNiva og UNIS, for å nevne noen. Samarbeidet har bidratt til at forskningsmiljøet i Tromsø blir lagt merke til også utenfor Norge. Ofte får jeg høre fra utenlandske kolleger at Tromsø virker som å være på vei til å bli et nytt sentrum innenfor arktisk forskning.

Til det har ikke minst den årlige konferansen «Arctic Frontiers» her ved universitetet bidratt. Denne konferansen er et viktig møtepunkt for forskere, politikere og næringsliv for å diskutere nettopp de store og samfunnsmessig presserende spørsmål om Arktis i forandring.

Likevel, den viktigste oppgaven til Universitetet i Tromsø ser jeg et annet sted. For at Norge skal kunne møte de utfordringene som ligger foran oss i Arktis, trenger vi høyt utdannede fagfolk med grunnleggende kunnskap om den arktiske naturen. Universitetet i Tromsø var tidlig ute med å opprette forskerskoler. En av dem, ARCTOS forskerskole, har så langt levert 30 høyt kvalifiserte kandidater innafor arktisk økologi. De er utdannet av UiT for samfunnet, med forskning som verktøy.

Det var forskningen som sto sentralt da Norge for alvor ble en polarnasjon med Fram-ferden for ca. 120 år siden. Det er forskning som er forutsetninga for at nordområdesatsinga skal kunne gi den effekt på det norske samfunn som man håper. Verdens nordligste universitet har sterkt bidratt til nordområdeforskning, og jeg er sikkert på at Universitetet i Tromsø i fremtiden vil spille en ennå viktigere rolle.

Du, Jarle, har brukt mye av din energi for at vi er kommet et godt stykke på vei mot at «det meste er nord». Vi, den yngre generasjonen, skal fortsette å kjempe for at nordområdesatsinga skal lykkes.

Exit Nord-Norge: Om å være Jarl i en landsdel som kan forsvinne

Kjell Arne Røvik

Du runder sju ganger ti-merket mens du leder en usedvanlig viktig institusjon i – og for – en usedvanlig spennende landsdel. Men det er også en landsdel – et Nord-Norge – der scenariene for de nærmeste 15–20 årene er uoversiktlige og til dels motsetningsfylte.

På den ene siden blir Nord-Norge stadig oftere fremstilt som mulighetenes og fremtidens landsdel. Ja, det har kanskje aldri før vært større optimisme i nord: I havet utenfor oss finns olje, gass, fisk og lokaliteter for havbruk. I nordnorske fjell finns mineraler verden sukker etter. I auditoriene våre sitter mange av landsdelens beste 20-åringere, de som skal gjøre jobben. Dette er til sammen ressurser med potensial til sikre fremtidens arbeidsplasser og velferd – slett ikke bare for landsdelen, men for hele Norge. Derfor vender stadig flere blikket mot nord. Det nye og fantastiske er at de mentale kart i sør nå endres i nordlig retning. Den langsiktige effekten av dette kan bli formidabel. I løpet av Jarles rektorperiode har mye skjedd med Universitetet i Tromsø. Institusjonen har blitt spisset til et atskillig mer knivskarpt redskap nettopp for å virkeliggjøre det optimistiske Nord-Norge-scenariet. Det sitter et stykke inne for en samfunnsforsker å innrømme følgende, men jeg sier det likevel: Jarles omstøping av Universitetet i Tromsø til et langt mer tydelig teknologisk universitet er i denne sammenheng en bragd: Det gjør oss til hovedmotoren for utviklingen i nord.

På den annen side; parallelt med all optimisme og at nasjonens fokus gradvis dreies mot nord, er Nord-Norge som regional konstruksjon og som noe relativt enhetlig, kommet under betydelig press etter tusenårsskiftet. De landsdelsinterne fragmenterende krefter synes sterkere enn noen gang, samtidig som de sammenbindende krefter har mistet styrke. Dette skaper sett av spenningsfelt som gjør det vanskelig å anslå hvordan landsdelen vil utvikle seg de nærmeste årene. Et scenario er at Nord-Norge rett og slett kan forsvinne som relativt sammenhengende politisk og identitetsmessig region.

Typisk for tilstanden de siste seks-syv årene har vært at de fragmenterende krefter har blitt svært sterke og kan iakttas både innenfor det politiske Nord-Norge, i mediene og den nordnorske offentligheten, samt i kulturlivet og det sivile samfunnet forøvrig.

Politisk fragmentering

Et dominerende trekk i den politiske utviklingen i Nord-Norge etter tusenårs-skiftet er en tiltakende fylkesfisering. Jeg vet at dette er et fenomen du også har merket og som har vært en utfordring i ditt lederskap. Det handler om den stadig større betydningen som de tre fylkeskommunene i nord får i saker som angår hele landsdelen, av og til også på bekostning av overordnede hensyn til Nord-Norge. Fenomenet kan dels observeres ved at det «går fylke» i stadig flere saker, særlig slike som handler om lokaliseringen av goder. Samtidig har begrepet «fylke» blitt en stadig viktigere referanse i den nordnorske offentligheten. Man kan også se det ved fremveksten av fylkeseliter og fylkesnettverk – bestående av politikere, mediefolk, folk fra næringsliv og offentlig administrasjon – og der disse gruppenes mentale kart og identifikasjoner i økende grad synes å falle perfekt sammen med fylkesgrensene nordpå. En stor del av de offentlige debatter om samtidens viktigste saker i landsdelen drives og domineres derfor av aktører preget av sine fylkeshorisonter og fylkesagendaer.

Det er flere årsaker til den sterke fylkesfiseringen av landsdelen etter tusenårs-skiftet. En årsak handler om nasjonal politikk. Fra 2000 og frem til ca. 2006 blåste det en regionaliseringsvind over landet, også i Nord-Norge. Flere støttet ideen om storregioner bestående av sammenslåtte fylker. I Nord-Norge, som i resten av landet, var det dog aldri noen reell «fare» for at storregion-modellen skulle bli valgt. Det smått paradoksale utfallet av prosessen, som startet med en diagnose om at fylkene var uhensiktsmessige enheter, er at den altså endte i en klar styrking av nettopp de eksisterende fylkeskommunene. Denne prosessen har derfor tilført betydelig ekstra energi til den pågående fylkesfiseringen av landsdelen.

Fylkesfiseringen er en prosess som løper stadig raskere, der etablerte mentale kart, identiteter, politiske doktriner og sammenbindende institusjoner er kommet i spill.

Fragmentert og fylkesfiksert nordnorsk offentlighet

Fylkesfiseringen understøttes også klart av mangelen på en nordnorsk offentlighet. Det er, som alle vet, ingen aviser i Nord-Norge i dag med ambisjoner om å være landsdelsdekkende. I stedet ser man tendenser til at enkelte mediefolk «kjøper» fylkesfortellingene og i praksis gjennom sine vinklinger og kommentarer bidrar til å fyre opp under fylkesfiseringen. Også NRK har rigget ned sine ambisjoner om å være landsdelsdekkende, til fordel for avgrensede fylkesvise sendinger både for fjernsyn og radio. Slik sett oppdrar også denne statsinstitusjonen daglig folk i Nord-Norge til fylkestenkning. Dette får jeg for eksempel akutte daglige påminninger om når jeg i feriene residerer på min heim plass i Gullesfjord i Sør-Troms, fem kilometer fra fylkesgrensen til Nordland. Dersom man passerer fylkesgrensen her – og har på NRK Nordpå på i radioen – vil man omtrent akkurat på millimeteren på fylkesgrensen komme inn i noe som ligner området for en

støysender. Da slår enten NRK Nordland eller NRK Troms inn – omtrent som om man er i ferd med å passere et jernteppe mellom to verdener. Følelsen av å ferdes i en og samme landsdel blir ikke akkurat styrket gjennom slike opplevelser.

Den tiltakende fylkesfiseringen er også en stadig viktigere ramme for beslutninger om høyere utdanning i Nord-Norge. Jeg vet at vår rektor er meget bevisst dette, og så langt synes jeg du har taklet denne utfordringen på en aldeles glimrende måte. Du har vært mild og raus når det har passet, men har heller ikke vært redd for å kjøre med «gloves on» når det har vært nødvendig.

Kan Nord-Norge forsvinne?

Kraften i fragmenteringsprosessene som nå kverner i landsdelen, gjør det betimelig å spørre: Kan Nord-Norge rett og slett forsvinne? Selvsagt er det ingen fare for at landsdelen skal bli et moderne Atlantis. Nord-Norge som et fysisk-geografisk stykke land med sitt klima og ressursgrunnlag er en gitt, bestandig størrelse. Det man derimot kan stille spørsmål ved, er om landsdelen fortsatt a) vil kunne fungere som ramme for utvikling av en sterk, felles nordnorsk identitet, og b) om man vil kunne opptre så pass samlet at det utad fremstår som noenlunde én aktør. Svaret på disse spørsmålene avhenger av hvordan man vurderer styrkeforholdet mellom de sammenbindende og de demonterende krefter.

Det siste tiåret er de fragmenterende kreftene blitt svært kraftige – både i det vi kan kalle overbygning og i basis i det nordnorske samfunnssystemet. «Overbygning» er en metafor for den politiske og mediale offentlighet i Nord-Norge. Hovedtendensen er klar: I dag har fylkeshorisontene og fylkesfortellingene en uforholdsmessig stor plass i den nordnorske offentligheten. Flere forskere og nordnorske topp-politikere har gitt uttrykk for at de ser for seg et realistisk scenario der Nord-Norge – iallfall på det politiske plan – kan bli demontert og falle fra hverandre. Det indikerer at Nord-Norge som en relativt samlet politisk region er i spill og kan være i ferd med å forsvinne.

De fragmenterende kreftene er også sterke i «basis», det vil si i det nordnorske sivilsamfunnet. Og her er vi ved det viktige, men vanskelige spørsmålet om en eller flere nordnorske identiteter. Identitet handler grunnleggende sett om hvordan den enkelte oppfatter seg selv i forhold til andre. Nordlendinger, som folk flest, kan selvfølgelig ha flere identiteter, og hver av disse har vanligvis ulik viktighet, alt etter i hvilken grad de virker formende på oppfatninger og atferd. Det er liten tvil om at det å være nordlending, eller nordnorsk, har vært en viktig identitet for svært mange som bor i eller føler seg knyttet til landsdelen. Men det er også sannsynlig at identiteten som nordnorsk er under press, og det av to hovedgrunner.

For det første: Fylkesfiseringen av politikk og offentlighet drar oppmerksomhet bort fra Nord-Norge og svekker sannsynligvis betingelsene for at landsdelen skal kunne fungere som effektivt «oppdrettsanlegg» for en robust felles identitet som nordlending og nordnorsk.

For det andre: Utviklingen i sivilsamfunnet, der tidligere stedbundne og kollektivt orienterte individer blir langt mer stedløse og selvrealiserende, gjør at et mangfold av alternative identiteter nå er tilgjengelige for den moderne nordlending.

Drar vi sammen disse observasjonene, ser vi dette: Når kreftene både i «overbygning» og i «basis» virker sammen, slik de har gjort det særlig i tiden etter tusenårsskiftet, er det sannsynlig at identiteten som nordlending og nordnorsk svekkes. Om den ikke forsvinner, så flyttes det noen, ja, kanskje mange, nivåer ned i den enkelte nordlendings identitetshierarki.

Avslutning

Hvorfor løfte frem disse utsiktene til et enda mer demontert Nord-Norge i en bursdagstale for vår rektor? Vel, for det første, fordi det er et til dels dramatisk og realistisk fremtidsscenario for den landsdel som Universitetet i Tromsø helt siden starten i 1972 har hatt som en primæroppgave å sørve og utvikle. For det andre fordi Universitetet vårt pr i dag faktisk utgjør en av stadig færre institusjoner med kraft til fortsatt å binde sammen landsdelen. Slik sett representerer vi en motkraft. Men, for det tredje, fordi de usedvanlig sterke fragmenterende kreftene som nå virker i Nord-Norge, også gir helt andre – og langt mer krevende – betingelser for de som skal lede institusjoner som favner hele landsdelen. En slik institusjon er jo nettopp Universitet i Tromsø, og en slik leder er dagens jublant – vår rektor. At fylkesfiseringskreftene også maler på vårt universitet, er vi bl.a. blitt påminnet om de siste ukene. Forslaget om at man skal bli universitetet i Troms og i Finnmark er et utvetydig ekko av disse kreftene. I så fall er Nord-Norge også blitt perfekt akademisk fylkesfisert i Universitetet i Nordland, og Universitetet i Finnmark og i Troms. Og da er også fylkesuniversitetet etablert som begrep, en institusjon som er en mellomting mellom et breddeuniversitet og en distriktshøyskole – i beste fall. Men fylkesuniversitetet vil da ikke bare være etablert som abstrakt begrep; det vil også være et politisk grep som er klar til å bli kopiert av de resterende 14-15 fylkene i dette landet som også kunne tenke seg et slikt universitet. Det er dette farvannet vi seiler i nå. Og da er vi mange av mannskapet som er glad for at vi fortsatt har gammelskipperen på brua! Gratulerer med dagen.

Hilsen til Jarle Aarbakke på 70-årsdagen

Kristin Halvorsen

Kjære Jarle, jeg vil veldig gjerne gratulere deg med 70-årsdagen. Jeg har egentlig aldri tenkt over hvor gammel du var og hadde ingen formening om at du begynte å nærme deg 70, og det er ingen ting av det jeg har sett av deg de siste gangene vi har truffet hverandre, som skulle tilsa at du begynte å komme i en slik ærverdig alder.

Vi var i Houston bare for noen få dager siden. Der var du like vitebegjærlig, nysgjerrig og pågående som en hvilken som helst 30-åring ville ha vært. Du ga deg ikke med det første svaret og hadde ingen begrensninger i forhold hva slags planer du kunne tenkes å ha fremover. Det er veldig bra. Du er jo en veldig imponerende person, som har fått med deg veldig mange på det laget som har fått Universitetet i Tromsø til å være internasjonalt ledende på samiske spørsmål og spørsmål som dreier seg om urfolk, men også på 43. plass i en rangering over universiteter som er under 50 år gamle. Nå sier ikke rangeringer mer enn det vi faktisk spør om og måler, men det er likevel en fjær i hatten for deg og dere. Du har hatt mange oppdrag for Kunnskaps-Norge innenfor forskjellige områder. Det som kommer til å stå som et virkelig løft som du har hatt ansvaret for, det er den måten som Universitetet i Tromsø har festet seg som en spydspiss i nord for kunnskapsnasjonen Norge, og mange ting som har skjedd rundt Universitetet i Tromsø, på hvilken måte universitetet har vært en motor for hele landsdelen. Og det kan du være veldig stolt over. Det er i hvert fall vi. Derfor vil vi gjerne gratulere deg. Vi feirer her i Oslo i dag, med måte selvfølgelig, men dog, en mann som har dratt kunnskapsnorge videre. Gratulerer med dagen!

Takketale i forbindelse med æresdoktorat

Jonas Gahr Støre

Rektor Aarbakke,

Universitetsstyret ved Universitetet i Tromsø,

Jeg føler glede og takknemlighet for den oppmerksomheten dere gir meg i dag. For meg vil Universitetet i Tromsø alltid være et midtpunkt i min egen opplevelse av nordområdepolitikkens utforming, inspirasjon og videreutvikling.

Her, på Universitetet i Tromsø, fikk jeg anledning til å trekke opp linjene for den nye regjeringens viktigste strategiske satsing i utenrikspolitikken, 10. november 2005, tre uker etter at vi tiltrådte. Tittelen på foredraget var «Nordområdene, et hav av muligheter».

Budskapet står seg i dag. Det er havet som skaper rammen og inspirasjonen. Det er menneskene – som for det meste lever sine liv på land – som skaper mulighetene. Slik har det alltid vært i fortellingen om Norge. Den som er drevet av hva menneskene får til, de som lever på en tynn stripe land mellom hav og fjell.

Hit, til Universitetet i Tromsø, fikk jeg anledning til å komme tilbake og redegjøre for det historiske skrittet videre i en norsk politikk for nordområdene og Arktis, den 29. april 2010, få dager etter at vi nådde enighet med Russland om delelinjen.

Siden den gang gir det ikke mening å skille mellom nordområdene og den arktiske politikken. De former et hele. Fra 2011 er Tromsø med all tydelighet verdens arktiske hovedstad, med det permanente sekretariat for Arktisk Råd plassert her i byen.

Vi er én av åtte arktiske nasjoner, én av nærmere 200 land i verden som i økende grad ser mot nord, vi erfarer klimaendringene, vi forstår ressursgrunnlaget, og vi kjenner naboskapet.

En av mange, men jeg våger påstanden om at vi i arktisk forstand er først blant de fleste. Fordi vi ligger her vi gjør, vårt sentrum er nord. Fordi vi har kunnskap og politikk for nordområdene og Arktis. Fordi vi gjennom flere år har ligget i forkant og hatt betydelig påvirkning på dagsorden; den folkerettslige, den utenrikspolitiske, den næringspolitiske og kunnskapspolitiske.

To argumenter talte i særlig grad for Tromsø som vertskap for det arktiske sekretariatet; geografien – her er vi ved terskelen til Arktis med den korte avstanden til Svalbard og til skipsrutene over Polhavet – og kunnskapen, samlet ved forskningssentra, næringsparker – og ikke minst ved dette fantastiske Universitetet.

Det er slik i sikkerhetspolitikken: Du velger ikke din geografi. Geografiens betydning for statenes stilling og situasjon blir bare viktigere. Og i geografis verden blir havene, tilgangen til dem og den strategiske utnyttelsen av dem, bare viktigere.

Men kunnskap, det kan vi i stor grad velge. Og vi har valgt kunnskap som drivkraften i nordområdepolitikken. Her har Universitetet i Tromsø vært en inspirasjon – med sin historie som Kunnskaps-Norges kanskje viktigste moderne tilvekst, studentene fra over 100 land, den akademiske kompetansen som løfter nye og gamle fag – og hele tverrsnittet mot forskning og et verdiskapende næringsliv. Her har vi Framsenteret som produserer ledende kunnskap om klima, hav og is.

La meg ganske spesielt få takke rektor Jarle Aarbakke, som med engasjement, idealisme, faglig tyngde og raus optimisme har vært med på å drive frem nettopp kunnskapen – som vi kaller navet i politikken.

Aarbakke ledet det første ekspertutvalget, han var medlem i det neste og en konstant pådriver i det meste. Sent og tidlig har han meldt seg på telefon, på mail, på sms og i egen person på kontor og konferanser og talt for nordområdene – og universitetet – for ham har det ganske riktig vært en sammenfallende sak.

Rektor Aarbakke har forstått den demokratiske politikkens storslagne kjerne, ja for den kan være storslagen! Om at vi kan gripe muligheter, ha visjoner, drømmer og planer for hva mennesker kan få til sammen – det må nemlig begynne der, med visjonen og ambisjonen. Og så må vi makte overgangen til det harde arbeidet, til samspillet som alltid har ligget til grunn for norske fremskritt; en demokratisk forankret kombinasjon av kunnskap, arbeid og kapital.

Vi har gjentatt det år for år: Det finnes ingen særegen nordområdevei til verdiskaping, arbeid, kultur og ny innsikt; det må bygges stein på stein. Vi trenger de moderne partnerskapene, mellom det lokale og det nasjonale nivå, mellom det private og det offentlige, mellom Norge og verden omkring.

Det er fordi vi har lyktes i å utvikle slike mangfoldige partnerskap at vi har kommet dit vi har i nordområdene. Det er summen av dette som gjør at vi kan gripe nye muligheter – fra olje og gass, reiseliv, mineraler, marin bio-prospektering, oppdrett, romstudier, havovervåkning – listen er lang.

I nord er vi på orkesterplass til å bevitne de globale klimaendringene. Kunnskapen pålegger oss et stort ansvar for vår egen adferd, ressursutnyttelse og klimapolitikk. Og vi har ansvar for å bringe denne arktiske klimakunnskap til de internasjonale forhandlingsbordene, til beslutningstakere langt fra Arktis og si til dem at vår generasjon har ansvar for å vite – men også ansvar for å handle.

Så har vi de internasjonale partnerskapene, dem har vi utviklet gjennom systematiske nordområdedialoger med land fra nær og fjern. Det gir oss en forsterket identitet som kunnskapsrik og relevant arktisk aktør.

Jeg er ikke i tvil; partnerskapspolitikken med Russland siden 1990-tallet var med på å legge grunnlaget for enigheten om delelinjen.

Vi snakker om et hav av muligheter. I det virkelige havet er det nå avklarte grenser. I årene fra 2005 tegnet vi hele linjer i kartet der de hadde vært stiplede; mellom Norge og Island, Norge og Færøyene og mellom Norge og Danmark-Grønland. I 2009 fikk vi enstemmig oppslutning i New York om yttergrensene for norsk kontinentalsokkel mot de store havdyp. Norge ble på sett og vis større.

I 2010 ble vi enige om den utestående linjen – som ikke en gang var stiplet, men som i over 40 år befant seg som en tenkt linje, et sted ute i det geografiske området som noen generasjoner av utenriktjenestemenn og kvinner, forskere og spesielt interesserte skulle lære å kjenne som «Omstridt område».

Det begrepet er nå historie. Nå går det en hel linje også her. Norge og Russland har landegrense fra 1826. Nå har vi havgrense godkjent av begge lands nasjonalforsamlinger i 2011.

Jeg vil i dag få anerkjenne min med-æresdoktor og kollega gjennom syv år, Russlands utenriksminister Sergei Lavrov, en av det internasjonale diplomatiets mest erfarne fagfolk som diplomat, FN-ambassadør og utenriksminister.

Jeg møtte Sergei Lavrov for første gang dagen før jeg holdt mitt foredrag her i Tromsø, i november 2005. Med årene skulle det bli flere møter mellom oss enn med de fleste av mine kolleger for øvrig. Slik det høver seg mellom naboer.

Våre møter var alltid respektfulle. De kunne ha temperatur og direkte tale. Samtalene hadde alltid en undertone av humor som vi begge trakk på når noe kjørte seg fast.

Under vårt første møte spurte jeg ham direkte: «Hvis det skulle skje at Norge og Russland kom til enighet om delelinjen mens du og jeg hadde vakt i hvert vårt utenriksdepartement, ville han da få en slik avtale gjennom i den russiske Duma?»

Lavrov så på meg, jeg husker blikket som litt forbauset, undrende, som om han ville si; «hvem tror du egentlig at du er, du unge norske minister som spør meg, Russlands utenriksminister, om det? Antyder du at det skulle være noe problem?»

Og så svarte han: «Om så skulle skje, får du ta deg av ditt parlament, så skal jeg ta meg av mitt.»

Vi greide til slutt hvert vårt, han Dumaen og jeg Stortinget. Det endte med ratifisering av avtalen om delelinjen, eller som den heter: Overenskomst mellom Kongeriket Norge og Den russiske føderasjon om maritim avgrensning og samarbeid i Barentshavet og Polhavet – med henholdsvis overveldende flertall og enstemmighet.

Det lar seg forklare. For det er en god avtale; balansert, rettferdig, moderne og fremtidsrettet. Intet mindre.

For Norge er det bra og rett å ha avklarte grenser med alle naboer, særlig de største. Det er vanskelig å se for seg situasjoner der en stat av mindre størrelse og med færre maktmidler har interesse av å ha en uavklart grense mot en større nabostat. Nå er grensen hel.

På en dag som denne er det naturlig og riktig å anerkjenne alle de som var med på å stå løpet ut, gjennom flere tiår. Vi snakker om generasjoner av utenriksministre og om en flokk svært dedikerte og dyktige fagfolk som skritt for skritt brakte forhandlingene fremover, utholdende, tålmodige, presise, kreative – diplomater og eksperter fra havrett til petroleumsforskning, fiskeriene, og ikke minst – de geografiske oppmålinger.

Kanskje deres viktigste meritt var at de aldri lot seg stresse av at tiden gikk. Det underliggende budskapet for Norge var at vi ville ta den tiden som trengtes. At vi aldri ville la oss presse av tidsfrister vi ikke var en del av.

Jeg opplevde samarbeidet med disse kollegene på min vakt, anført av Norges forhandlingsleder gjennom syv år, UD's fremragende rettssjef Rolf Einar Fife, som noe av det mest givende og inspirerende jeg opplevde i mine år som utenriksminister – ja i hele min tid som politiker.

Ja, det er en god avtale for begge land. Men avtalens viktighet er større. Den sender et signal om hvordan stater i Arktis kan løse så følsomme spørsmål som uavklarte grenser i et ressurssterkt område. Her inviteres det ikke til å ta seg til rette og la makten råde. Norge og Russland løste dette utestående spørsmålet med noen av de mest siviliserte virkemidlene moderne stater kan oppvise: forhandlinger, kompromisser og enighet, godt forankret i objektive kriterier.

Under den offisielle middagen første dag av statsbesøket fra president Medvedev i april 2010 visste en håndfull av oss at vi var blitt enige. Den

kvelden hadde Lavrov og jeg en samtale om forhandlingenes gang, og vi spurte oss: Hva lå til grunn for at vi til slutt kom i mål?

Vi var enige om tre ting:

For det første: At begge parter har tilstrekkelig interesse av en slik avtale. Norge hadde en selvstendig interesse av en avtale om faste grenser til Russland, til havs som til lands. Men det avgjørende her er nok at interessen for tilgang til naturressursene under havbunnen meldte seg i begge land. Jeg opplevde at den interessen var moderat på russisk side i 2005, og at den med årene var stigende. Russland ønsket å åpne for virksomhet i hele sin del av Barentshavet. Da trengte de en avtale om delelinje med Norge.

For det andre: At begge stater er stabile og har velfungerende statsinstitusjoner. For Norges vedkommende har dette vært på plass i årtier. For Russlands del representerer Sovjetunionens oppløsning et markant brudd. Selv om Russland overtok posisjonen til Sovjetunionen ved de fleste internasjonale forhandlingsbord, så opplevde norske forhandlere at deler av forhandlingene måtte drøftes på ny. Og i noen runder kunne vi oppleve at mens Norge og Russland førte ett sett forhandlinger, så førte nok de ulike delene av den russiske statsmakten forhandlinger seg i mellom.

Utover i forrige tiår stabiliserte situasjonen seg. Det må anerkjennes som et resultat av Putin og Medvedevs år ved makten. Forhandlerne fikk rom og tid til å gjøre sitt arbeid.

Og for det tredje: Tillit mellom de ansvarlige på begge sider. Tillit er en avgjørende faktor. Men den må forstås riktig. Min erfaring er at den kommer til full anvendelse når forholdene for øvrig ligger til rette.

I statsvitenskapen drøftes ofte hvilken rolle personlige relasjoner har for forholdet mellom stater. Det er tabloid og medievennlig å vie oppmerksomhet til den menneskelige faktor. God kjemi mellom forhandlere, utenriksministre eller statsjefer er viktig og alltid å foretrekke fremfor det motsatte. Men god kjemi kan sjelden kompensere for vanskelighetene som følger av at interesser er på kollisjonskurs.

Vi erfarte en slutfase av forhandlingene der god kjemi, gjensidig faglig respekt og en passe dose av tidspress bidro til et godt utfall. Vi var få som var involvert i de siste månedenes manøvrering mot enighet. Diskresjonen var helt avgjørende. Mellom oss hersket den nødvendige tilliten til at vi kunne teste ut mulige løsninger, sette etablerte posisjoner i parentes uten å gi den opp – inntil vi så at avstanden var kort nok til at vi kunne si at dette går vi for.

Innspurten hadde sin dramatik, ved forhandlingsbordet som i atmosfæren. Askeskyen fra Island satte flyene på bakken. Forhandlere måtte kjøre

Europa på tvers i bil. Men de rakk frem. Endelig enighet oppnådde vi tre timer etter at Medvedev landet i Oslo.

Så er linjen der, vi er snart to år etter at avtalen trådte i kraft, en moderne avtale om linjens gang og om fortsatt samarbeid om fiskeriene og prinsipper for håndtering av eventuelle olje og gassforekomster på begge sider av grensen. Vi er i gang med kartlegging og utlysning på vår side av grensen, i det sørlige Barentshavet.

Vi høster nye muligheter fra havet.

Jeg vil avslutte med noen ord om nordområdepolitikken. Det har vært vårt satsingsområde i utenrikspolitikken gjennom to perioder, og jeg vil anta – også i den tredje; vi har til hensikt å vinne tilslutning til i september.

Det er et sammenhengende hele vi har oppnådd gjennom disse årene – vi, og da mener jeg et stort norsk vi, men først og fremst folk i nord. Det lar seg vanskelig gjøre å splitte opp i det ene tiltaket eller det andre satsingsområdet, og si: Her er resultatet.

Hva er det som forklarer at folketallet nå ikke faller i våre tre nordligste fylker, at det snarere er økende? At fraflyttingen fra kystkommunene stopper opp? At det er en helt annen stemning, en av muligheter og optimisme? At den største utfordringen ofte er mangel på arbeidskraft – ikke mangel på arbeid?

La meg trekke frem fem satsinger av særlig betydning – fordi de så tydelig illustrerer en metode for satsing i nord, essensen i den norske nordområdepolitikken.

For det første: Delelinjeavtalen selv. Fordi den er historisk og gir to naboland faste grenser. Og fordi den igjen illustrerer en lang linje i norsk utenrikspolitikk der vi både hegner om og videreutvikler havretten. Slik vi gjorde da vi i 2008 fikk de arktiske kyststatene med oss på en erklæring om at havretten til fulle gjelder i Arktis.

For det andre: Videreutvikling av naboskapspolitikken med Russland. «Russland er et annet sted,» sier forfatteren Peter Normann Waage i en flertydig boktittel. Og slik vil det nok fortsette ennå en tid. Å være nabo med Russland fordrer fasthet og langsiktighet fra norsk side, slik vi viste i delelinjeforhandlingene. Russlands demokrati er ikke godt forankret, sivile og politiske rettigheter er ennå mangelfullt respektert.

Dette må vi si i fra om, og det gjør en oppriktig nabo. Samtidig som vi utvikler forbindelsene mellom folk og samfunn, særlig i nord der vi har så mye å vise til. Vi har som første land i Europa åpnet vår grense til Russland og innført grenseboerbevis for grensenære områder, vi samordner norsk og finsk visumpraksis i Murmansk, og vi støtter opp om Barents-

sekretariatets mangfoldige prosjekter. Og vi styrker etablerte og bygger nye bånd til Russland, også på landområdet.

For det tredje: Utvikling av en moderne norsk havpolitikk. Det handler om havrett og folkerett. Det handler om å være en kraftfull aktør i klimapolitikken for beskyttelse av havene, for å forstå hva som skjer ved ismelting. Det handler om bekjempelse og til sist avskaffelse av ulovlig, uregistrert fiske. Det handler om de helhetlige forvaltningsplanene, kloke kompromisser om utnyttelse av havets ressurser som gjør at vi både kan høste av og verne en av verdens viktigste fiskestammer, den arktiske torsken, og samtidig utvikle en av verdens nye energiregioner nord i norske hav.

Det handler om teknologi, slik vi har utviklet BarentsWatch, eller «Barentshavet på skjerm», som jeg liker å kalle det; et overvåkningssystem som gir sikkerhet og trygghet for alle som lever av og på havet – og vi er mange.

Stønadsordningen Barents 2020 har bidratt med over 300 millioner kroner til mer enn 60 prosjekter, prosjekter som tetter kunnskapshull; Barents Watch er ett slikt prosjekt.

For det fjerde, nettopp kunnskap; vi har bygget et kunnskapsnettverk som er sterkere, mer avansert og mer respektert, og dette må fortsette. Det er mange uttrykk; vi ser det her ved universitetet og ikke minst ved Framsen-teret, et markert løft for klima- og miljøforskning med 20 institusjoner og rundt 500 ansatte. Vi ser det ved Universitetet i Nordland, som har blitt et ledende miljø for samarbeid med universiteter og næringsliv i Russland, med Nordområdesenteret som viktig aktør. Og like gledelig, vi ser det ved nesten alle norske universiteter – at nordområdetematikk kommer på fagplanen og vekker interesse.

Og la meg runde av kunnskapsdelen med dette; det er en stor glede å vite at kjølen snart strekkes på Norges nye isgående forskningsfartøy, en stor-satsing som er havnasjonen Norge verdig. Den skuta vil seile nesten året rundt mot en pol i nord og en pol i sør. Innimellom vil den ligge ute i sun- det her, som en pryde for sin stand!

For det femte: Forankringen av det arktiske, med Norge som pådriver og Tromsø som hovedsete for et av de mest spennende regionale samar- beidsfora i verden i dag, Arktisk Råd.

Og til slutt: Troen på politikken. At mennesker som vil forme en framtid, har muligheter til det.

I snart åtte år har regjeringen hatt en politisk ambisjon for nordområdene, vi har hatt en strategi, vi har fulgt og gjennomført handlingsplaner og forankret en Stortingsmelding med bred tilslutning. Vi tar denne ambisjo- nen med oss inn i det videre arbeidet.

Veien til Norges arktiske universitet

Og så vet vi dette: Vår innsats som regjering er ikke tilstrekkelig alene. Akkurat som ingen enkeltaktør alene former historien. Det er hva vi får til sammen, som bidrar til de sterke partnerskapene.

Det er det som gjør nordområdene så fascinerende. Nordområdene er ikke et geografisk begrep. Det er et politisk begrep – om utvikling nord i Norge, nord i Europa – i et nytt sentrum for verdiskaping, kultur og kunnskap.

For kunnskap er navet. Det har Universitetet i Tromsø forstått. Det gjør meg så spesielt glad for dagens utnevning.

Takk for oppmerksomheten.

Veien til Norges arktiske universitet

Jarle Aarbakke

Torsdag ettermiddag, 14. februar 2013

Det er sen ettermiddag 14. februar 2013. Jeg er i Haag i Nederland på et møte i hovedstyret i Norges Forskningsråd. Under møtet får jeg en telefon fra Kunnskapsdepartementet. Jeg forlater møtelokalet. Det er ekspedisjonssjef Toril Johansson på tråden.

«Jeg har ministeren i andre enden. Hun sitter i regjeringskonferanse. Hva sier du til Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet?»

Jeg svarer at jeg trenger litt betenkningstid, hvor lang tid får jeg?

«To minutter», sier hun, «Kristin er i andre enden.»

Jeg ringer min universitetsdirektør Lasse Lønnum og forelegger navnet for ham. «Vi har to minutter, Lasse, hva sier vi?»

Han sier, som jeg også tenker: «Vi sier ja.»

Jeg ringer tilbake til Toril Johansson. Dagen etter, 15.2.2013, vedtar Kongen i statsråd en resolusjon som fusjonerer Høgskolen i Finnmark og Universitetet i Tromsø med det nye navnet Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet.

Opptakten

Vi hadde lagt bak oss noen hektiske måneder. Hard jobb høsten 2012 ledet til at vi sendte en søknad fra Høgskolen i Finnmark og Universitetet i Tromsø 18. desember 2012, der vi ba om å bli fusjonert. Vi la ved en plattform der vi hadde to navneforslag: Universitetet i Nord-Norge og Universitetet i Tromsø. Vi hadde dermed lagt spørsmålet om navn i regjeringens hender og var avhengige av god kontakt og dialog. Det gjaldt både rektor Sveinung Eikeland ved Høgskolen i Finnmark og meg. Vi visste at statsråd Kristin Halvorsen, i likhet med hennes forgjenger som statsråd for høgere utdanning og forskning, Tora Aasland, var meget interessert i å få i stand en fusjon. Vi visste også at det var mange interessenter i og rundt regjeringen og Stortinget som hadde sterke synspunkter på navnet på den nye institusjonen. Mange var, med rette, opptatt av å vise en regional identitet til Finnmark.

I dagene før Kunnskapsdepartementets kontaktkonferanse på Grand hotell i Oslo 15. januar 2013 visste vi at det var ett navn som ble diskutert som plasserte det nye universitetet i en veldig regional, ja nesten lokal kontekst. I en pause på kontaktkonferansen hadde Lasse Lønnum og jeg en samtale med departementsråd Trond Fevolden der jeg klart ga uttrykk for at hvis ikke navnet reflekterte at vi er et internasjonalt universitet med internasjonalt oppdrag, ville jeg bli nødt til å trekke søknaden. Jeg hadde tidligere fremholdt dette, men det var tydelig at både toppen av embetsverket og den politiske ledelsen ikke helt forsto betydningen av dette.

11. januar var jeg på Københavns universitet for å delta i fordelingen av en konkurranseutsatt pott på 480 millioner DKK. Sent på kvelden fikk jeg en telefon fra Kristin Halvorsen, som da satt i taxi i Oslo og fortalte at de hadde det regionaliserte navneforslaget øverst på ønskelista. Da sa jeg: «Blir det dette navnet, så forblir jeg i København.» Hun lo sin kjente, trillende latter og sa: «Det gjør du ikke, da kommer jeg og henter deg!» Dagen etter fikk jeg et nytt navneforslag: Universitetet i Tromsø – nordområdeuniversitetet. Jeg svarte at det var akseptabelt, men tenkte i mitt stille sinn at dette ikke kunne være lett å få politisk gjennomslag for i regjering og stortingsgruppene. Og slik ble det.

Et spennende styremøte

Siste sjanse for å få til et fusjonsvedtak var 18. desember 2012. I løpet av høsten hadde styrene ved de to institusjonene Høgskolen i Finnmark og Universitetet i Tromsø arbeidet godt sammen og kommet frem til en felles plattform. Høgskolen i Finnmark har i sin styresammensetning to eksterne representanter som er oppnevnt av Finnmark fylkeskommune. I avgjørende deler av prosessen ble disse styrerepresentantene særdeles viktige for utfallet. Rektor Sveinung Eikeland hadde flere opptredener i fylkeskommunen og i de mest berørte storkommunene som Hammerfest og Alta. Det handlet om å legge forholdene til rette for at det nye universitetet skulle få betydelige aktiviteter i Finnmark, ikke bli fjernstyrt fra Tromsø, og sikre seg representasjon i styrende organer som på lang sikt kunne ivareta helhetlige og regionale perspektiver. Arbeidsstilen ved og rundt styreboardene i Tromsø og i Alta var nokså ulik. På tidligere styremøter hadde vi ved Universitetet i Tromsø flertall for fusjon, f.eks. i styremøtet 6.12. 2012 med stemmetallet 9 for og 2 mot. På det avgjørende styremøtet 18.12 2012 var det helt tydelig at stemningen var i ferd med å snu for flere av styrets medlemmer. Etter mitt syn var realiteten i saken den samme, det var en fantastisk mulighet til å få et løft for Nord-Norge og et nytt universitet som krysset fylkesgrensen organisatorisk og strukturelt. Jeg har arbeidet med og i Finnmark de siste 20 årene, jeg kjenner fylket rimelig godt, også politisk tenkning og kultur. Da det kom til avstemning, tror jeg dette var en viktig faktor for min egen vurdering, som avvek fra de fire andre som var valgt av og blant de ansatte ved Universitetet i Tromsø. Studen-

tene våre ved Universitet ga helhjertet støtte til fusjonen, og sammen med de fire eksterne fikk vi et flertall på 7 mot 4 for fusjonen.

Dette var uten tvil et av de mest krevende universitetsstyremøtene jeg har ledet. Noen av de som først hadde stemt for fusjonen, snudde. Det gledet meg derfor at de umiddelbart etter møtet, i møte med pressen, sa at nå er beslutningen tatt og vi arbeider for fusjonen.

I den avsluttende fasen av fusjonsarbeidet har vi hatt en styringsgruppe som har arbeidet stødig med å legge brikkene på plass, og mange arbeidsgrupper for delfunksjoner som har bidratt konstruktivt til dette. Kristin Halvorsen hadde lovet oss 20 millioner i SAK-midler, dette ble også viktig for å fremme prosessen.

Nest siste trinn i fusjonsraketten

Arbeidet med å fusjonere Høgskolen i Finnmark og Universitetet i Tromsø skjøt fart i etterkant av fusjonen med Høgskolen i Tromsø. Tromsøfusjonen ble iverksatt 1.1.2009. Meget raskt viste den seg å gi betydelige strategiske gevinster. Sammenfallet i tid med implementering og utvikling av regjeringens nordområdestrategi, der vi var sterkt involvert, bidro til de gode resultatene. Vi hadde i denne tiden også en god dialog med Høgskolen i Harstad og med Høgskolen i Finnmark, og sammen med rektorene der fant vi at det kunne være grunn til å se på muligheten for en fusjon mellom tre parter: Høgskolen i Finnmark, Høgskolen i Harstad og Universitetet i Tromsø.

Fusjonen på Tromsøya var krevende. Men vi visste at det å krysse fylkesgrenser, samt ha flere campuser, var en ekstra utfordring. Vi benyttet mange av de samme metodene for å få til dialog på rektor- og styrenivå, ledernivå og fagpersonnivå. Prosessen ble dratt frem mot et forsøk på styrevedtak i juni 2010. Rektor i Harstad, Inger Aksberg Johansen, var en drivkraft i prosessen, rektor i Finnmark, Ketil Hanssen, var også en stødig bidragsyter. I min egen organisasjon hadde jeg kraftige signaler om at mange følte at dette var for tidlig, at man ikke hadde overskudd av krefter til å ta fatt på enda en fusjon i en periode hvor den pågående implementering av Tromsøyafusjonen krevde mye. Mine prorektorer Britt-Vigdis Ekeli og Curt Rice gjorde en stor jobb i vår egen organisasjon, og deres melding til meg var at flere i styret som det var viktig å ha med laget videre, neppe kom til å gi sin stemme for en fusjon.

Det var en tung beslutning å ta, men jeg innså at omkostningene ved å kjøre prosessen kunne bli veldig høye. Vi hadde derfor samtaler i ledelsen av de tre institusjonene som avklarte at det ikke ble noen fusjon, men at vi ikke skrudde tiden tilbake til null, og fortsatte med SAK-prosesser som var initiert av statsråd Tora Aasland og Kunnskapsdepartementet. Utad fremsto det som omforent og fredelig.

Det var rektorvalg ved høgskolene i Harstad og Finnmark sommeren 2011. Til valget i Finnmark stilte ekstern kandidat Sveinung Eikeland. Han hadde på programmet en mulig fusjon med Universitetet i Tromsø. Eikeland vant en klar seier og ble rektor fra 1.8.2011. Med ham ved roret i Alta, sammen med høgskoledirektør Pål Markusson, kom prosessen på sporet igjen. I mitt team hadde jeg foruten prorektorene og Lasse Lønnum, assisterende direktør Britt Elin Steinveg og seniorrådgiver Kjetil Kvalsvik fra rektors og direktørs stab. Disse utgjør den absolutte Norgeselite i fusjonsprosesser.

Mentale kart på Tromsøya er endret siden 2009

Universitetet i Tromsø startet sin virksomhet etter kong Olav V's høytidelige åpning i Domkirken 1. september 1972. Universitetet var spredt i ulike bygninger og nybygde provisorier, men hadde en plan om utbygging av Breivika som hovedcampus. Høgskolen i Tromsø var resultatet av en Gudmund Hernes-styrt fusjon i 1994 og hadde aktiviteter fra MH-bygget i nord via Strandveiens Ingeniørutdanning og etter hvert Kunstakademi, til Mellomveiens Lærerutdanning og sydspissens Musikkonservatorium. Før og etter tusenårsskiftet skjøt kravet om akademisering av høgskolene i Norge fart. Gjennom Kvalitetsreformen og ny lov av 2005 om høgskoler og universitet kom det en ytterligere omdreining på det som kan kalles akademiseringsskruen. Høgskolen i Tromsøs økende behov for master- og doktorgradstilbud og -kompetanse ble søkt løst ved en samarbeidsavtale med Universitetet i Tromsø. Behovet var stort innen helsefag. Også ingeniørfag og samfunn og sikkerhet var tema som krevde universitetssamarbeid fra høgskolen sin side. Det ble av rektor Tove Bull i 1999 nedsatt et utvalg for å utrede en mulig fusjon mellom Høgskolen i Tromsø og Universitetet i Tromsø, ledet av professor i historie ved UiT, Einar Niemi. Både Niemi og jeg var medlemmer for vitenskapelig ansatte i universitetsstyret 1998-2001. Styret sluttet seg ikke til ideen om en fusjon. Jeg var selv motstander av en for rask løsning med hovedbegrunnelse at Universitetet i Tromsø ikke var sterkt nok forskningsmessig til å bære en fusjon.

Da jeg ble rektor i januar 2002, erkjente jeg raskt at fusjonstanken var levende i det nye styret fordi en fusjon med én styring og ledelse kunne få til det vi ikke fikk til i utvikling av høgskolens mastergradsprogrammer basert på samarbeid mellom selvstendige institusjoner. I universitetsstyret var det flere, inkludert prorektor Gerd Bjørhovde, som ivret for en fusjon. Da jeg ble oppnevnt til å lede Regjeringens ekspertutvalg for Nordområdene med kick-off i Tromsø 9.1.2006 med utenriksminister Jonar Gahr Støre og justisminister Knut Storberget, ble det ganske snart klart for meg at her lå et helt nytt strategisk mulighetsrom. Det ble derfor opprettet kontakt med ledelse og styret ved høgskolen i Tromsø. Sommeren 2006 gjorde begge styrene intensjonsvedtak. Vi hadde da fått på plass viktige prinsipper for arbeidstidsfordeling. Universitets- og høgskoleloven av 2005 la forholdene til rette samtidig med at det senere reglement for stillinger og kompetanse som skal til for tildeling av bachelor-, master- og

Ph.d.-grader gjennom akkrediteringsorganet NOKUT gjorde det ytterligere enklere, fordi reglene nå var de samme for universiteter og høyskoler. NOKUT og den nye Universitets- og høyskoleloven var to skinner, og det var, hvis man ville, bare å sette et lokomotiv på skinnegangen så kunne man ha et fusjonstog gående. Parallelt med vårt arbeid hadde statsråd Djupedal nedsatt Stjernø-utvalget som så på struktur i Norge. Universitetsledelsen, sammen med de andre rektorene og direktørene i RHU, møtte Stjernø-utvalget i Harstad 20. april 2007. Styremedlem hos oss, Peter Arbo, var også medlem av Stjernø-utvalget. Dette og flere andre momenter bidro sterkt til at de løsninger som Stjernø-utvalget så for seg, hadde sitt utspring i en del tanker som vi hadde gjort oss lenge i nord.

Fusjon ble et viktig tema ved valget av rektor ved Høgskolen i Tromsø i 2007. Sittende rektor, Ulf Christensen, gikk til valg på fusjon og vant med knappst mulig margin. Dette var en avgjørende viktig faktor. Ulf og jeg hadde fra starten et fullstendig tillitsforhold og hadde én tanke: Ingen skulle kunne skille de to rektorene i noen saker. Slik ble det. Og slik ble det en nødvendig forutsetning. Vi arbeidet tett fram til det avgjørende styrevedtaket 18.10.2007. Det ble så satt i gang et omfattende arbeid som involverte de ansatte og de ansattes organisasjoner. I denne prosessen ble folk kjent med hverandre. Folk som hadde levd parallelle liv i en relativt liten by langt nord. Som holdt på med høyere utdanning og kompetanseutvikling uten å kjenne til hverandre. For mange var det å møtes i en slik sammenheng en positiv og oppmuntrende opplevelse.

Kunnskapsdepartementet var en nøytral, men hjelpsom aktør når vi ba om det. Det samme var NOKUT. Andre så på oss med skrekkblandet fryd, blant annet de andre tre store universitetene. Det parallelle arbeidet med Regjeringens nordområdestrategi og fusjonsprosjektet åpnet mange strategiske dører. Jeg reiste og holdt foredrag nesten over alt i Nord-Norge og fikk bekreftet oppfatningen at forventningene til Universitetet i Tromsø var fantastisk store.

Søknaden om fusjon ble sendt 4.12.2007.

Åpenbaringen i Bodø

I 1996 sa jeg ja til en hyggelig invitasjon fra forskermiljøet rundt immunologi og anestesi i Bodø. Jeg hadde da, i flere år, siden 1992 ledet Medisinsk forskning i Finnmark, som var et prosjekt som fordelte 1,8 mill. kroner årlig fra Helsedepartementet. Hensikten var å styrke rekruttering til og kontinuitet i overlegestillinger i Finnmark. Prosjektet i Finnmark fungerte etter hvert som modell for et tilsvarende tiltak for Nordland, og fylkeskommunen kom opp med penger. Jeg ble bedt om, med min fortid som dekan, å lede en disputas i Bodø. Dette var første gang en disputas for en doktorgradsstudent ved Universitetet i Tromsø ble holdt utenfor vår egen by.

Jeg ledet en disputas med en glimrende doktorand, en glimrende avhandling og et godt veiledermiljø. Vi hadde en flott avslutning på disputasen med middag med rødsei og vin, den nordnorske stemningen var omfor-ent og unison, solen sto høyt, og i min tale til forsamlingen sa jeg at dette er vel egentlig bare starten på det vi må kalle for Universitetet i Nord-Norge. Det ble godt mottatt av de tilstedeværende i Bodø der og da.

Det er ikke slik at noen har copyright på tanken om et universitet i Nord-Norge, men jeg vedstår meg det jeg tenkte og sa for snart 20 år siden. Og jeg har ikke forandret syn på saken siden. Opprettelsen av Universitetet i Nordland, som er den opprykkede Høgskolen i Bodø, kan betraktes om et sidespor som om ikke alt for lenge kan kobles på visjonens hovedspor.

Nordområdene og Universitetet i Tromsø

I slutten av oktober 2005 fikk jeg en telefon fra Utenriksdepartementet. Det var en embetsmann på tråden. Jeg kjente ikke vedkommende, men han hadde et interessant spørsmål for meg som rektor for Universitetet i Tromsø. Utenriksminister Jonas Gahr Støre skulle presentere regjeringens nordområdepolitikk 10. november 2005, og i UD var man opptatt av å finne et velegnet sted. Dagen før, i Harstad, skulle Støre møte sin russiske kollega Sergej Lavrov for første gang. Embetsmannen presenterte følgende problemstillinger: De hadde vurdert å legge nordområdepolitikkmøtet til Harstad, de hadde vurdert å legge det til Tromsø med Universitetet i Tromsø som sted og vertskap, og de hadde vurdert hovedstaden Oslo. Jeg trengte ikke betenkningstid. Jeg sa at det hadde vært en kjempegod idé å legge talen til Universitetet i Tromsø. En av Norges aller viktigste talerstoler. Så føyde jeg til, at legger dere talen til Oslo, har dere skutt dere selv i foten. Det ble lenge stille i andre enden av røret. Den korrekte UD-diplomaten takket så for samtalen og la på. Sekundet etterpå sa jeg til meg selv: Nå har du skutt deg selv i foten, Jarle.

Det var veldig stille noen uker, og så fikk jeg igjen en ny telefon fra Kvile. Svaret var at vi har bestemt oss for Tromsø. Og spørsmålet: Tror du det kommer folk? Jeg sa vi har et flott auditorium med plass til 550 sittende og med velvilje fra brannvesenet 750 totalt. Der og da lovet jeg ham stinn brakke.

10. november 2005 opprant med betydelige forventninger. Det var en torsdag ettermiddag, og den store nordområdetalen skulle skje i beste tid for henting i barnehager og middagslaging. Jeg møtte en ny utenriksminister, oppglødd og engasjert ved ankomst til universitetet. Han hadde allerede oppdaget det alle forgjengerne hadde erfart, at det viktigste for en utenriksminister er å orientere seg i hvor tilgangen er til toaletter og mat mellom alle slagene. Utenriksministeren var sulten, og jeg tok han med til den store kantinen i Teorifagbygget, der vi sto i kø sammen med studenter. Han hilste på mange og tok den lange matkøen med storm. På menyen var erter kjøtt og fleesk. Etter den raske middagen dro vi til audito-

riet, og ved inngangen spurte han meg: Er det noe folk? Jeg hadde for lengst glemt mitt løfte om stinn brakke. Og ja, det var stappfullt. Det sank i meg en stor lettelse og en stor glede. Mottagelsen var elektrisk. En statssekretær beskrev det etterpå som en rockekonsert. Utenriksministeren holdt en strålende, visjonær tale. I introduksjonstalen min hadde jeg sagt, som jeg så ofte har sagt, at vi ved Universitetet i Tromsø er villige til å ta på oss enhver nasjonal oppgave.

Det gikk noen få dager etter foredraget, og så ringte Jonas. Kunne jeg tenke meg å lede et ekspertutvalg på Nordområdene? Jeg tok kort betenkningstid og svarte ham dagen etter. Ja, det vil jeg svært gjerne. I fellesskap satte vi sammen utvalget. Direktør for Norsk Polarinstitut, Jan-Gunnar Winther, ble nestleder, og vi fikk sammen gleden av å lede et meget kompetent utvalg av nasjonale og regionale kompetansepersoner. I siste runde kom representanter fra NHO og LO med. Utvalget hadde kick off 9. januar 2006 på Universitetet i Tromsø, med utenriksministeren og justisminister Knut Storberget. Det var starten på et meget hektisk, men meget interessant arbeid. Vi la møtene til Hammerfest, Tromsø, Bodø, Mo i Rana og Oslo. Sekretær for utvalget var seniorrådgiver i rektors og direktørs stab ved UiT, Geir Gotaas. Det ble stor oppmerksomhet rundt initiativet, og jeg fikk svært mange invitasjoner til å holde foredrag, særlig i Nord-Norge. Mange av disse var også til politiske partier som på helgetid hadde sine fylkeslagsmøter. På utvalgsmøtet i Hammerfest diskuterte vi olje, gass og reiseliv. På møtet i Tromsø var det særlig fullt gjennomslag i utvalget for å løfte frem marin bioprospektering som et nasjonalt satsningsområde. Sommeren 2006 hadde nestleder Jan-Gunnar Winther og jeg skjellsettende opplevelser ved at vi ble bedt om å møte 14 departementsråder for å gi innspill til nordområdesatsingen. Det er ingen overdriivelse å si at veldig mange av disse departementene i betydelig grad var ukjente med initiativet til regjeringen. På et av møtene ga jeg klart uttrykk for at skal vi få til nordområdesatsingen, må det også til demografiske konsekvenser. Arbeidet pågikk med betydelig kraft, ikke minst ved at vi gjennom UDs embetsverk var sterkt koblet til statsministerens kontor. Arbeidet besto i å skru sammen historisk sett et betydelig antall departementer.

Arbeidet var tidkrevende og energikrevende, men ga samtidig med fusjonsprosessen i Tromsø en unik strategisk mulighet. Vi hadde en forståelse med vår oppdragsgiver, utenriksministeren, at vi skulle komme med løpende innspill til utarbeidelsen av regjeringens nordområdestrategi, og at vi ikke som det ofte er for utvalg, skulle være fokusert på en stor avsluttende rapport av typen NOU. Fordelen med denne arbeidsmåten er at man faktisk får anledning til å ha en avgjørende dag-til-dagrolle i utøvelsen av politikk. Sett fra et utvalgs side blir man litt mindre synlig enn om man leverer fra seg en 3-400 siders rapport som en NOU eller lignende. Men muligheten for impact er tilsvarende større.

Det er rimelig å si at vi ble mottatt med en viss skepsis når vi opptrådte på vegne av utenriksministeren i departementene. Hvor nyskapende dette har vært i utøvelse av en samlande langsiktig politikk med involveringer på tvers av forvaltningsnivåer, tror jeg det kan være spennende å se nærmere på for unge forskertalenter.

Regjeringen Stoltenberg II la fram sin Nordområdestrategi 1. desember 2006 i Tromsø på det som senere er hovedsetet for Framsenteret. Det var statsministeren selv med tre ministre, Jonas Gahr Støre, Åslaug Haga og Øystein Djupedal. Jeg ønsket velkommen og minnet om at ikke siden 7. juni 1940 har det vært så mange statsråder med en statsminister i Tromsø, og forhåpningen var at de også hadde med seg, i likhet med tidligere tider, en del av gullet.

Nordområdestrategien som ble fremlagt har betydelige fotavtrykk av ekspertutvalgets arbeid. Dette er også anerkjent i senere dokumenter som *Nye byggestener i nord fra 2009*. Det helt unike er langsiktigheten, bruk av en tett arbeidsprosess der det gjøres en tett kobling mellom utenrikspolitikk og innenrikspolitikk, gjennom deltagelse av politikere og embetsverk i 14 departementer, og altså ved å bruke eksterne eksperter. Det er min vurdering at dette har vært et usedvanlig vellykket politisk grep fra utenriksministerens og fra regjeringens side.

Vi avsluttet vårt arbeid i 2009 og la frem en endelig rapport. Det ble så opprettet et nytt nordområdeutvalg, der sammensetningen var ny, og der det var et sterkt ønske om at jeg skulle være medlem. Slik ble det også. Første leder var Frode Mellempvik, som ga seg etter en stund og ble erstattet av Hans Olav Karde. Dette arbeidet viderefører nordområdesatsingen og gir en klar vektlegging av nyskaping i nord. Utvalget har en mye større andel av nordnorske aktører enn ekspertutvalget som jeg ledet. Dette tror jeg har vært riktig og viktig.

Universitetet i Tromsø har fått en større rolle, regionalt, nasjonalt og internasjonalt i denne tiden. Det henger sammen med fusjonene. Det henger sammen med økt oppmerksomhet og økte oppdrag til den viktigste kunnskapsinstitusjonen i nord. Den sterkere rollen er også et resultat av partnerskapet vårt med andre aktører på Tromsøya gjennom opprettelsen av THiNC, Tromsø High North Cluster, der Polarinstituttet, Havforskningsinstituttet, Nofima, UNN, Norut og Akvaplan-Niva er med.

Gjennom årlige budsjetter er det tildelt bevilgninger og oppdrag i henhold til ekspertutvalgets anbefalinger. Det gjelder Nasjonal plan for marin bioprospektering, BarentsWatch, nytt isgående fartøy med mer.

Overordnet går det an å si at utviklingen i nord har skutt fart gjennom internasjonale aktører og trender, ikke minst klimaforandringer. Behovet for kompetanse og utvikling er tydelig, vilje er betydelig, men samtidig har antall innbyggere i de sørligste delene av Norge økt. Kjøttvekta teller,

og beslutninger våren 2013 viser med all mulig tydelighet at *Nasjonal transportplan* domineres av sør. Det samme gjør *Revidert nasjonalbudsjett*, der det er satt av betydelige midler til institusjonsbygg i sør uten noen i nord. Jeg tror ikke regjeringen har slått inn på en ny en ny retning med mindre fokus på nord – eller en svakere nordområdesatsing. Jeg tror det er en refleksjon av at det er en stadig kamp om oppmerksomhet og politisk vilje der det lyttes til økende muligheter og behov i sør. Så for oss her nord, med nordområdesatsingen som drahjelp, må det hele tiden kjempes videre for de gode sakene.

Hvordan lede et universitet og hvordan få til fusjoner?

Et breddeuniversitet som Universitetet i Tromsø har et grunnfjell av selvstendige, kritiske ansatte og studenter, og dette er og skal være førende for virksomheten. Så hvordan lede?

Det første felles stikkord er vilje. Etter en inngående analyse av institusjonenes muligheter og utfordringer kommer beslutningen om å ville. Viljen må deles av styrelederne, dvs. i vårt tilfelle rektorene ved de to autonome institusjonene. Viljen må være slitesterk over tid. Ingen må kunne splitte rektorenes vilje. Uten en felles vilje er det ikke mulig å få styrene til å fatte de nødvendige vedtak.

I et intervju med Forskerforum sa jeg det som er det helt åpenbare, nemlig at fusjoner er toppstyrt. Jeg synes det er oppsiktsvekkende at dette blir slått opp som oppsiktsvekkende. Det ble gjennomført en undersøkelse av Forskerforbundet ved UiT med 10 % responsrate. Halvparten av disse var i mot en fusjon med HiF. Vi vet altså at 5 % er i mot, hva resten tenker, vet vi ikke. Min antagelse er at de fleste ikke bryr seg fordi de anser at det ikke berører dem – hvilket for svært mange vil være en riktig analyse. Eller at de verken har tid, interesse eller krefter til å engasjere seg utover sin forskning, undervisning, formidling og krevende teknisk administrative oppgaver. Det ville være oppsiktsvekkende om en fusjon ble startet i denne delen.

Gevinsten med fusjon er langsiktig, den fremtrer klarest på et strategisk og aggregert nivå. Dermed er det gitt at institusjonsstyrene er helt sentrale som det øverste organ.

Jeg har i nå tre styreperioder lagt stor vekt på å aktivt inkludere de fire eksterne departementsoppnevnte styremedlemmene. Det er min erfaring at de som ulike personligheter med ulik type bakgrunn har hatt et forbillig ubundet ståsted for beslutninger i styret, nemlig hensynet til det som er det beste for Universitetet i Tromsø i utføringen av samfunnsoppdraget.

I min andre styreperiode hadde jeg betydelig drahjelp av eksterne styremedlemmer for å styrke forskningen ved Universitetet i Tromsø. Vi ar-

rangerte seminarer med styret og fagmiljøene og fikk til et løft for universitetet som helhet. Det er også min erfaring at i begge fusjonsprosessene har de eksterne styremedlemmene hatt det overordnede blikket på samfunnsoppdraget og den langsiktige tenkningen. Styret kjenner bare universitetsdirektøren. Et godt og tillitsfullt styrearbeid forutsetter at styreleder og direktør lytter til alle innspill og ikke skiller mellom interne og eksterne. Innspill som er bestillinger til daglig ledelse, må følges opp og kvitteres ut. Tonen i styret er viktig å ta vare på. Vi har robuste tilbakemeldinger over flere styreperioder på at dette får vi til.

Den neste gruppen i styret som jeg vil trekke frem, er studentene, som jo er gjester på, og brukere av, institusjonen. Studentene har bratt læringskurve. Perioden for den enkelte i universitetsstyret er ett år. Igjen er det min erfaring at aktiv involvering av studentene har vært grunnlag for å få det til. Jeg har som tommelfingerregel, at det å lytte til studentene, gjør at man stort sett er på trygg grunn. Jeg sier stort sett, fordi det nødvendigvis vil være områder hvor et institusjonslederperspektiv ikke nødvendigvis faller sammen med et studentperspektiv. Men gjennom nå mer enn 11 år har vi møtt studentene, jeg og universitetsdirektøren, hver tirsdag mellom halv ni og ni. Studentene kaller det rektormøtet. Vi har kunnet bli kjent, ta ut synspunkter i en uformell atmosfære, og således berede grunnen for at vi samlet kan opptre og styrke Universitetet i Tromsø, studentenes arbeidsbetingelser og velferdssituasjon. Jeg er stolt over at jeg alle de tre gangene jeg har stilt til valg som rektor, har fått et klart flertall av studentenes stemmer.

Politikere – til å stole på

Jeg har hatt det privilegium å arbeide med flere av Norges aller mest fremtredende politikere de siste årene. Det være seg Kristin Clemet, Jonas Gahr Støre, Jens Stoltenberg, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, Trond Giske, Tora Aasland, Erik Lahnstein, Ola Borten Moe eller Kristin Halvorsen – de er alle til å stole på. Carl Ivar Hagen besøkte Universitetet i Tromsø og lofte meg å jobbe for tannlegeutdanningen i Tromsø. Et løfte han holdt. Clemet og Bondevik fulgte opp våre godt begrunnede planer, og utdanningen kom på plass i min første rektorperiode. Støre, Stoltenberg og regjeringen har vært stødige som fjell. Uten den tilliten jeg hadde til Kristin Halvorsen, hadde ikke fusjonen med Høgskolen i Finnmark blitt noe av. Jeg hadde rett og slett ikke turt å ta den sjansen. I løpet av disse årene har jeg også sett og lært – ikke minst gjennom vår professor II, Eva Joly, sine bidrag internasjonalt og når hun er i Tromsø – at slik er det på langt nær i resten av verden. Det er ikke bare penger som perverterer politikken. Men det er altså min erfaring at vi har hardt arbeidende, oppofrende og idealistiske politikere som arbeider med det de tror på for det felles beste.

Dette er et utrolig privilegium for vårt lille land.

Joik for Jarle

Ande Somby

Vest-Norge har lånt oss her i Nord
sin fineste sønn

Selv i mørketiden
Ga han oss her i nord
Noen biter av solstrålene

Vi joiker broder Jarle nu
Vi joiker broder Jarle nu

Mange endringer klarte han å gi oss
Broder Jarle er en knivsegg

[Hør Ande Somby framføre joiken her.](http://www.somban.com/luodit/Jarlejoik.mp3)

(<http://www.somban.com/luodit/Jarlejoik.mp3>)

Eg kjenner ingen beinvegar
Vegar er krokete, attgrodde
brått islagde, med svake kantar
Dei fleste står ikkje på kartet.

Pål Helge Haugen

Fra Det overvintra lyset (1985)

Jarle Aarbakke er professor i
farmakologi og rektor ved
Universitetet i Tromsø 1.1.2002-
31.7.2013.

Forsidefoto: Kilian Munch/SMK